

Kvinnors kulturarv

Slutrapport

Projektid 2009-12-01 - 2010-12-31

Ärende-ID 00148461

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
Inledning	3
Projektets övergripande syfte och mål	3
Projektets mål.....	3
Utveckla Dig själv och Ditt företag	4
Värdegrund.....	4
Tematräffar	5
Kom igång med din hemsida	5
Kreativ affärsutveckling	5
Studiebesök	5
Paketering av kvinnors kulturarv	6
Kontaktskapande verksamhet	6
Aktörsnätverk.....	6
Aktörsträffen.....	6
Övriga kontakter.....	7
Origin resurs besöker Östergötlands RRC	7
Albogadagen.....	7
Öppet hus.....	8
Gränslösa kontakter	8
Dokumentation.....	8
Hemsida	8
Organisation.....	8
Projektledning.....	8
Resultat	9
Spridning och marknadsföring	9
Press	9
Fortsättning.....	9

Sammanfattning

Syftet har varit att utveckla kvalitativa besöksmål baserade på kvinnors kulturarv. Det sker bäst, långsiktigt hållbart om det sker affärsmässigt. Det kan vara befintliga landsbygdsföretag som ska utveckla ett utbud av kultur- och naturarvsprodukter och där turisterna kan få upplevelser. Det kan också vara nya potentiella företagare med intresse att utveckla och ta tillvara det som finns i den egna bygden i form av kultur- och naturupplevelser

Ett 20-tal kvinnor har aktivt arbetat med dessa frågor för att förutsättningslöst se vilka möjligheter finns i respektive företag. Nätverksträffar, studiecirkel har lett till att kvinnorna har lärt känna varandra i området och då har frågan naturligt väckts om hur ett organiserat samarbete för ett gemensamt turistutbud skulle kunna utvecklas.

Utveckla Dig själv och ditt företag har varit en modell att arbeta med landsbygdsutveckling. Den har varit inriktad på personlig utveckling, affärsutveckling och att reflektera runt sitt företagande utifrån den lokala kvinnohistorien. Ett studiematerial har tagits fram.

Tillsammans med aktörerna har nätverksträffar genomförts med olika teman, studiebesök mm.

Kontaktskapande verksamheter för att sprida och göra "Kvinnors kulturarv" känt både inom området men även utanför länsgränsen har genomförts med många nya kontakter som följd och en ökad nyfikenhet på detta område.

Kvinnors kulturarv har dokumenterats genom att ta fram nutida och dåtida kvinnobilder i regionen. "Vågade hon, varför skulle inte jag" är en kraft när kvinnor står och brottas med sin rädsla. Ju mer medvetna vi blir om tidigare kvinnors gärning desto stoltare blir vi inte bara över kvinnorna utan också bygden. Stolthet leder till att vi vill visa upp och att vi alla har något unikt som är värt att lyftas.

Projektet har satt igång processer hos deltagarna. Genom träffar ges möjlighet att föra in nya tankar och möjligheter. Studiematerialet har fungerat som katalysator, d v s få människor att våga tro på sig själva och sina idéer och att våga ta steget ut i det okända.

Origin resurs kommer att fortsätta arbetet med Kvinnors kulturarv. I början av februari kommer vi att träffa kvinnor från Lettland och Estland, som är intresserade att genomföra ett samarbetsprojekt. I Sverige kommer vi att fortsätta med "paketering" för att marknadsföra och sprida konceptet till andra regioner.

Aktörsnätverket har bidragit med kompetens inom sina respektive områden och också spridit information om projektet inom sina respektive organisationer.

Inledning

Projektets övergripande syfte och mål

Syftet har varit att utveckla kvalitativa besöksmål baserade på kvinnors kulturarv. Vi har ansett att det sker bäst, långsiktigt hållbart om det sker affärsmässigt. Det har varit befintliga landsbygdsföretag som utvecklat ett utbud av kultur- och naturarvsprodukter där turisten kan få upplevelser. Det har också varit nya potentiella företagare med intresse att utveckla och ta tillvara det som finns i den egna bygden i form av kultur- och naturupplevelser. Deltagarna har strävat efter att ta tillvara det arv som håller på att gå förlorat genom bl.a. fast-food trenden, men också att göra naturen och kulturen mer tillgänglig genom att erbjuda aktiviteter och "produkter" som för kulturarvet vidare och väcker människors intresse för det unika i en viss bygd.

Kvinnliga kulturpersonligheter är också något som har lyfts fram, kända såväl som mindre kända och se hur vi kan bygga historier utifrån denna kunskap (storytelling). Helt enkelt skapa en stolthet över bygdens kvinnor! Kvinnor som kan bli förebilder. Vad kan vi lära av dem, vilken kunskap har de att förmedla är att bygga vidare på, skildringar som finns hos människor, studera hembygdsrörelsens? Metoden skrifter, söka i läns museets arkivsamlingar mm.

Kompetensen hos företagarna om vilka kvinnliga kulturpersonligheter som finns i regionen har ökat, likaså genus- och jämställdhetsperspektiv och en medvetenhet om tidigare generationers kvinnor. Och hur vi kan både ta till oss forna kvinnors berättelser och även ta fram våra egna. Dåtid och nutid har gått hand i hand. Nutidsberättelser har varit minst lika intressanta som tidigare generationers.

Våra erfarenheter har spridits till andra regioner och till våra baltiska kontaktpersoner i tidigare projekt.

Projektets mål

Målet har varit ett helt nytt område för hållbar turism "Kvinnors kulturarv" med ett antal mycket unika och specifika besöksmål, där flera aktörer samarbetar. Effekten har blivit att landsbygden blir mer tillgänglig för besökare, genom marknadsföring tar fler sig tid att åka in på småvägar om det finns intressanta besöksmål. Den turist och besökare som söker nya upplevelser som är i samklang med dagens miljömedvetenhet har kunnat hitta sina smultronställen.

Det kortsiktiga målet har uppnåtts genom att vi har tagit fram en modell hur man kan arbeta med kvinnors kulturarv och samtidigt skapa livskraftiga affärsmässiga företag. Företagen har i samarbete med aktörer utvecklat sin kreativitet och sina specialintressen. Företagande kvinnor har breddat sitt kunnande om miljöfrågor, genus- och jämställdhetsperspektiv och tagit fram egna och bygdens historier. Beslutsfattare i kommunerna har tagit till sig frågorna och ser kvinnors kulturarv som en viktig potential för turism.

Därmed kan företagaren erbjuda turisten fler dimensioner och upplevelser - fakta om dåtid och nutid och berättelser ur ett genus- och jämställdhetsperspektiv utöver annan mångfald aktiviteter.

Lång sikt: Kvinnors kulturarv efterfrågas som besöksmål och kvalitativa besöksmål har etablerats. Kvinnors kulturarv ska bli ett kvalitativt begrepp som attraherar den miljömedvetne turisten. Hållbar tillväxt hos landsbygdsföretagen och företags- och aktörssamarbete som kan fortleva och bli större även efter projektiden. Spridning av begreppet och konceptet till andra regioner i Sverige och andra länder.

Metod och arbetssätt

Utveckla Dig själv och Ditt företag

En modell för att arbeta med landsbygdsutveckling inriktad på personlig utveckling och affärsutveckling.

En kurs för att stanna upp för reflektion och eftertanke men också att utifrån vårt kulturarv hitta nya affärsidéer och därmed utveckla våra företag eller att söka nya affärsidéer för ett framtida företagande. Den bygger på den lokala kvinnohistorien.

Upptakt för projektet skedde den 11 januari i Nyarp, Gränna med ett femtontal kvinnor.

Efter denna första träff bildades två utvecklingsgrupper med fokus på kvinnors kulturarv för att utveckla sina företag med möjlighet att kunna använda sig av det lokala kulturarv som finns i bygden. I den första gruppen samlades företag som redan är verksamma och igång i regionen. I den andra gruppen kvinnor som antingen är nystartade eller planerar starta företag. Tio träffar fördelat på två grupper har genomförts med träffas hos varandra för att få inblick i varandras verksamhet.

Samtidigt med träffarna har ett studiematerialet utvecklats kallat "Utveckla dig själv och ditt företag!". Innehåll finns i bilagan.

Studiematerialet handlar om att få kvinnor att våga tro på sig själv och sina idéer. Studiematerialet testades som heldagskurs på en grupp kvinnor mellan jul och nyår 2010.

Värdegrund

Vårt arbete som lokalt resurscentrum för kvinnor, med att främja utveckling på landsbygden, vägleds av följande principer: lyhördhet, helhetssyn, öppenhet och var och en sin egen ledare.

Lyhördhet, innebär att lyssna med alla sinnen till vad människor vill utveckla/vill ha och försöka hjälpa till med det man kan.

Helhetssyn är att arbeta med helhetens bästa för ögonen. Det handlar om att integrera verksamheter, samarbeta och vilja utveckla något tillsammans.

Öppenhet handlar om att ta emot vad som kommer. Människor som har idéer eller behov av praktik, att arbetsträna eller bara någonstans att få vara innan man är beredd att ta nästa steg i livet.

Var och en sin egen ledare innebär att ingen är förmer än den andre och bygger på att människor är kompetenta att leda sig själva.

Tematräffar

Workshop med *Lena Larsson*, vd Smålandsturism. Hon välkomnade det arbete vi gör inom kvinnors kulturarv. Den utländske turisten vill idag komma ut på landsbygden och projektet kvinnors kulturarv möjliggör ett intressant utbud av turistaktiviteter och nya turistföretagare. Hon informerade om de nya trenderna inom länets turism som handlar om att landsbygden har fått ett större intresse för våra utländska besökare och chartertrafiken från Tyskland och Holland har utökats.

"Var finns kvinnors kulturarv inom hembygdsrörelsen" – temakväll med ordföranden för Hembygdsförbundet i länet, *Ingvar Törnqvist*, som bor i Bunn, Gränna. Han imponerades av nätverksdeltagarna och inspirerades till vidare studier i vår egen lokalhistoria. Hembygdsböckerna präglas i hög grad av männens kulturhistoria och det är därför viktigt att vi har kontakter med de lokala hembygdsföreningar.

Affärsutveckling med *Lars Arvidsson*, Smålands turism. Han satte in turismen i ett internationellt perspektiv och talade om behovet av att företagen satsar på kvalitet och hur man når sina målgrupper. En livlig diskussion följde, där var och en fick möjlighet att ta upp aktuella frågor.

Carina Nohrs Sommenbygden informerade om "destination Sommenbygden". Fyra kommuner Tranås Aneby Boxholm samt Ödeshög har gått ihop för att gemensamt marknadsföra turismen i dessa kommuner. Man hade just startat upp ett projekt för att arbeta med paketering av turistprodukter. Carina välkomnade företagen att vara med också i Sommenbygden och att ge förslag på "paket".

Kom igång med din hemsida

Vad behöver man kunna för att ta fram en hemsida för sitt företag eller utveckla en befintlig? Vad är det viktigt att tänka på? *Maria Callas*, Origin resurs, informerade om grundkunskaperna om vad som krävs för att komma igång med sin hemsida och hur man undviker de falluckor som finns på vägen. Vilka krav och önskemål kan man ha när man diskuterar utveckling av hemsidan. Hur gör man hemsidan så attraktiv och säljande som möjligt för besökaren? Vad krävs det för att själv uppdatera sin hemsida? Hon har sammanställt en "lathund" för att komma igång. Många frågor kom fram under de två tillfällena.

Kreativ affärsutveckling

Louise Jansson ledde en dag med "kreativ målning", ett okonventionellt sätt måla sitt företags själ och att ta fram den egna fantasi och därigenom få nya idéer för sitt företag. Därefter tolkades symboliken i tavlorna och vad vårt omedvetna ville tala om för oss. Det var spännande dag som gav mycken energi.

Studiebesök

Deltagande kvinnor erbjöds delta i en studieresa till företagande kvinnor på landsbygden i Vaggeryds och Värnamo kommuner. *Ritva Karlsson*, Röllecaboden utanför Vaggeryd, har uppfödning av olika lantraser av höns och kalkoner. Hon har dessutom en "lappkåta" och en badtunna ute i det fria, där hon kan ta emot människor för olika aktiviteter. Hon tillverkar smycken och annat hantverk samt samlar örter och tillverka olika salvor. På vintern bedriver hon kursverksamhet.

Christina Lindberg tog emot i Fagerhult i Nydala, Café Timjan med örträdgård, café och lunchservering. Hon höll på att bygga en restaurang som skulle vara färdig till advent. Hon är en entreprenör som förverkligar sina idéer och vågar satsa ute i "vildmarken".

Paketering av kvinnors kulturarv

Träffarna, temadagar m fl aktiviteter har lett till att företagarna har lärt känna varandras verksamheter. Flera har inlett samarbete, vilket är ett första steg mot paketering. När paketering diskuteras ser man också vilka ytterligare företagare man skulle vilja ha med i sitt "paket" för att ge ett kvalitativt erbjudande. Variationerna i de tänkta utbuderna från respektive företagare speglar projektets bredd. Från att genom örtvandringar ta tillvara det som naturen ger till olika kurser för att bevara gamla tekniker både när det gäller mat, bak och beredning av kläder. Frågan har också väckts hur man bäst skulle kunna uppmärksamma Madame Tingley och 100 års minnet av fredsmötet på Visingsö år 2013.

Kontaktskapande verksamhet

Aktörsnätverk

Följande aktörer har visat stort intresse för projektet och på olika sätt medverkat med sina respektive specialistkompetenser:

Britt Wennerström, Regionförbundet

Annika Lilja, Länsstyrelsen

Lena Larsson, vd, Smålands Turism

Margaretha Engstedt, antikvarie, Jönköpings läns museum och hembygdsantikvarie i länets Hembygdsförbund, som stöder enskilda föreningar i länet (140 st) med utbildning och sakkunskap

Maud Lagerborg, museipedagog, Jönköpings läns museum

Siv Lindén, Nätet – Regionalt resurscentrum som driver projektet NY BY

Anita Carlsson, Centerkvinnorna

Gustav Tollén, turismansvarig Jönköpings kommun

Anita Walfridsson, ordf, NOVUM, Anebys näringslivsförening

Eva Broström, projektledare, Tranås Utbildningscentrum

Katarina Horn af Rantzien, hälsovårdsinspektör

Ingvar Törnqvist, ordf Jönköpings läns hembygdsförbund

Peter Beckne, landsbygdsutvecklare Jönköpings kommun

Aktörsträffen

Vi har inbjudit till två aktörsträffar för att informera och diskutera projektet. Vid en av träffarna besöktes en av våra nätverksdeltagare, *Christine Kainu*, som passade på att premiärvisa sitt dockskåpsmuseum i Vireda. Vidare ett nyöppnat hantverkshus "Gula Huset, Lövsta, Vireda, med bl a silversmycken som en av våra deltagare, *Maud Yngvesson*, gör.

Övriga kontakter

Vid Nationella konferensen i Jönköping, anordnad av bl a Nätet - Regionalt Resurscentrum och Jordbruksverket, den 4-5 februari presenterade *Birgitta Segerdahl* vårt projekt i en workshop. Det fanns ett stort intresse för projektet och vi avser att bjuda in andra resurscentra på studiebesök och vi kommer att informera om det studiematerial som vi har tagit fram.

Vi har även presenterat det på NY BY's (projekt drivet av Nätet - Regionalt resurscentrum) upptaktsträff i Aneby. Vi har också genomfört informationsmöten i Aneby och Visingsö.

Genom *Rakel Fast*, ABF Gränna, har vi fått möjlighet att synliggöra deras arbete med kvinnor i Gränna stad.

Centerkvinnorna i Bankeryd/Sandseryd med ett fyrtiotal närvarande fick information av *Sonja Torstensson* om projektet. Frågan ställdes om vilka kvinnor som fanns i deras område värda att lyfta fram. Många funderingar väcktes om hur osynliga kvinnor varit och vikten av att synliggöra dessa.

Himlarand - en ettårig uppdragsutbildning om entreprenörskap och kvinnors kulturarv har pågått vid Högskolan i Halmstad. *Birgitta Segerdahl*, vår ordförande, har deltagit i kursen.

Peter Beckne, landsbygdsutvecklare på Jönköpings kommun och som ska ta fram en strategi för kommunens landsbygdsutveckling, besökte oss under hösten och var mycket intresserad av vårt sätt att arbeta med kvinnors företagande, kulturarvet och turism.

Origin resurs besöker Östergötlands RRC

På inbjudan av *Erica Lindberg*, Östgöta Resurscentrum, besökte vi Linköping och träffade där också flera av de Östgöta lokala resurscentra. *Sonja* presenterade kulturarvsprojektet genom att berätta om de kvinnor som deltagit i projektet och som delat med sig av sina livsberättelser. Berättelser som är tänkta att inspirera till fler berättelser. Alla kvinnor har någonting att berätta! Vi fick också en inblick i hur det regionala resurscentrat och de lokala resurscentra arbetar med frågor om kvinnors företagande och vi kan se att vi har många gemensamma intressen och att erfarenhetsutbytet kommer att fortsätta.

Främre raden: *Josefine Eriksson Qvick* Norrköping, *Annie Jangenfalk Finspång*, *Bibbi Pettersson Qvick* Norrköping.
Bakre raden: *Louice Jansson* och *Sonja Torstensson* Winnet-Origin resurs Gränna, *Lisbeth Holmquist-Arbrandt* Baltiskt-Ryskt resurscentrum Norrköping, *Marita Lorin* Injiciera/NuLink Linköping, *Agneta Larsson* Idea Resurs Motala, *Erica Lindberg* Östgöta Resurscentrum/Winnet Östergötland Linköping. På bilden saknas *Birgitta Segerdahl* Winnet-Origin resurs Gränna som tog fotot.

Albogadagen

Som vid tidigare år deltog vi i Albogadagen, en lokal marknaddag utanför Gränna, för att skapa nya kontakter. Vi fick kontakt med flera kvinnor som blev intresserade av vårt projekt och vill vara med i vårt nätverk.

Öppet hus

I samband med Lingonledens julrunda passade vi på att ha Öppet hus och visa våra lokaler i Nyarp och berätta om vår verksamhet och framför allt om vårt projekt "Kvinnors kulturarv". Vädret kanske inte var på vår sida med snö och blåst men ett trettiotal personer hade ändå hittat till oss och bjöds på kaffe och vi fick en meningsfull dialog.

Gränslösa kontakter

I februari deltog Sonja och Birgitta i Nordplus Adult "writing seminar" i Köpenhamn för att knyta kontakter och lära sig att ansöka om medel för ett svenskt-baltiskt projekt att bygga upp ett nätverk av företagare inom "kvinnors kulturarv runt Östersjön". Utöver Origin resurs kommer två organisationer i vardera Estland och Lettland att göra en projektansökan som ska lämnas in i februari 2011 till Nordplus Adult-programmet.

Dokumentation

Under projektets gång har vi studerat den litteratur som finns att tillgå till kvinnors historia i bygden. Inventering av lokalt material i hembygdsböcker och liknande litteratur av en av våra praktikanter har gjorts över Madame Tingley, som var ledande inom den teosofiska rörelsen som hade sitt svenska säte på Visingsö fram till ca 1940-talet. En grupp kvinnor på Visingsö har samlat material från Madame Tingley framför allt teaterkläder för barn som använts vid sommar skolan på Visingsö. Det har resulterat i en utställning på Biblioteket på ön. Nutida kvinnor som för vidare kvinnors kunskap och traditioner har inventerats inom nätverket och diskussioner förs hur dessa är möjliga att marknadsföras som upplevelse inom turismnäringen. Vi har valt att dokumentera dem i form av OH-bilder vilket vi visat som inspiration och för kvinnor att dokumentera på flera andra platser.

Ytterligare dokumentation som genomförts är bland annat "Helga en torparhustru" som berättar om en kvinna slutet av 1800-talet, vars öde delades av många. Det kan vara på plats att lyfta fram dessa starka kvinnor som förde en hård kamp för att familjerna skulle överleva. Helga är mormor till Inger Palmquist, praktikant hos Origin resurs, som skrivit ned berättelsen.

Vidare har en dokumentation gjorts om kläder på 1800-talet. Vi får där en inblick i hur man tillverkade kläder och vilken bred kunskap de flesta kvinnor besatt för att familjen skulle klara sig.

Hemsida

Framtagning av hemsida för att göra materialet lättillgängligt för alla. www.originresurs.se/kvinnorskulturarv. Det ligger nu ett 30-tal kvinnor om på ett eller annat sätt verkat i bygden antingen historiskt eller förvaltar arvet efter kvinnorna idag. Dessutom har ett presentationsmaterial framtagits för information och inspiration.

Organisation

Projektledning

Sonja Torstensson har svarat för projektledning med assistans av *Maria Callas*, som har svarat för en del av administrationen såsom hemsida, layout, utskick och telefonkontakter. Kontoret för projektet är förlagt till Nyarp med tillgången till arbetsplatsutrymme och närheten till vår målgrupp. I Nyarp har vi också tillgång till en utbildningslokal/möteslokal för 20 personer.

Resultat

Kvinnors kulturarv efterfrågas som besöksmål och kvalitativa besöksmål har etablerats. Kvinnors kulturarv blir mer och mer ett kvalitativt begrepp som attraherar den miljömedvetne turisten. Hållbar tillväxt hos landsbygdsföretagen och företags- och aktörssamarbete som kan fortleva och bli större även efter projekttiden. Spridning av begreppet och konceptet till andra regioner i Sverige och andra länder.

Genom träffarna har processer startats som gett deltagarna möjlighet att föra in nya tankar och möjligheter. Genom Studiematerialet har vi fungerat som katalysatorer dvs människor vågar tro på sig själva och på sina idéer och vågar ta steget ut i det okända. Efter träffarna på Visingsö fördjupade kvinnorna på ön samarbetet och detta ledde till en utställning på Biblioteket om Madame Tingley. Vidare kom två kvinnor igång med samarbete om en gemensam lokal med gemensam försäljning samt utbildningar i konsthantverk. Vi hade även i december premiärvisning av ett dockskåpsmuseum. Vidare har två deltagare arbetat vidare med att undersöka möjligheten av att starta eget inom området design respektive reklam för mindre företag. Vad man kan skapa är entusiasm, framtidstro och en vilja att skapa något utifrån sina egna förutsättningar.

En örtkurs "Hälsa från örter och kryddor" har framtagits av en av deltagarna och en provkurs har genomförts under tre kvällar med deltagare från nätverket. Hon har nu etablerat ett samarbete med ett studieförbund, där hon genomfört flera kurser.

Vi har dokumenterat kvinnors kulturarv lokalt i vår bygd och vi vill att andra områden gör samma sak. Det är viktigt att ta fram kvinnliga förebilder. Ju mer medvetna vi blir om tidigare kvinnors gärning desto stoltare blir vi inte bara över kvinnorna men även bygden. Stolthet leder till att vi vill visa upp och tanken att vi faktiskt alla har något unikt som är värt att lyftas.

När vi ser betydelsen av vad kvinnor kan uträtta så inser vi att det faktiskt kan bli en skillnad om jag vågar. Vi fortsätter arbetet med att hitta ett koncept för marknadsföring av kvinnors kulturarv till större grupper för att bli ett intressant alternativ i turistutbudet.

Spridning och marknadsföring

Vi har lagt ut dokumentation på hemsida och även OH bilder för att inspirera andra och ge uppslag på vad som vi uppfattat som ett kulturarv värt att föra vidare utifrån vår bygd här i Gränna – Tranås - Aneby. Vidare fortsätter vi att erbjuda att komma ut till föreningar och berätta om kvinnorna vi dokumenterat och hur vi arbetat. På hemsidan www.originresurs.se/kvinnorskulturarv finns ytterligare information om projektet.

Vi har erbjudit ett antal organisationer att vi gärna kommer att berätta och diskutera kvinnors kulturarv för att söka nya vägar för att fortsätta arbetet både ideellt och med ytterligare projekt för att sprida det till andra områden samt att få igång paketering.

Press

En tidningsartikel har skrivits i Jönköpingsposten samt pressmeddelande har skickats ut. Origin Resurs och projektet Kvinnors kulturarv har presenterats i en omfattande tidningsbilaga som Nätet - Regionalt Resurscentrum har gett ut.

Fortsättning

Origin resurs fortsätter Kvinnors kulturarv i olika former. Vi har lämnat in en ansökan till Nordplus Adult-programmet för att utveckla ett samarbete med Estland och Lettland runt detta tema. Vi har hittills fått medel att täcka resekostnader för våra gäster från Estland och Lettland. Syftet är att etablera ett samarbete för att driva ett projekt tillsammans med kvinnor på andra sidan Östersjön. Vi kommer att träffas i början av februari. I Sverige kommer vi att fortsätta med att bygga upp några paket att marknadsföra samt sprida konceptet till andra regioner.